

П Р И К А З И

ЗБИРКА ОДЛУКА ПРИВРЕДНИХ СУДОВА. Свеска прва. Београд, издање „Савремене администрације“, 1956, VIII, 123 стр.

Збирка одлука привредних судова је уствари наставак ранијих збирки Главне државне арбитраже од којих је изашло седам. Ипак, она је наставак само у извесном смислу, у том смислу што је привредно судство израсло из државне арбитраже. Због тога нужно има континуитета и у раду арбитража и привредног судства. Но збирка је ипак прва зато што су привредни судови — судови, док арбитража, бар по својој првобитној замисли, није била то него нарочити орган са нарочитим функцијама, поникао у ери тзв. административног управљања привредом и повезана с њом.

Значај привредних судова и привредног судства у нашем праву и у нашем друштву уопште је велик, а њихова улога је деликатна. Наш привредни систем још се уобличава. Наша предузећа још нису нашла своју коначну организациону форму. Уколико су она правна лица грађанског права, на њих се могу применити стара „класична“ правила грађанског права. То привредни судови и раде. *Узансе за промет робом* од 18 јануара 1954 садрже оно што се сматрало као најбоље и најнапредније у буржоаским трговинским правима. Иначе, изузев поменутог, ни та правила „старог“ грађанског права нису код нас кодификована. Али најтежа улога привредних судова је управо у примени онога што је ново у нашем привредном систему, о усклађивању старог и новог, у примени „стarih“ правила и формула кроз призму нових социјалистичких начела и установа у нашој економици и праву.

Управо из ових разлога пракса наших привредних судова добија велику важност. Иако се та пракса не ослања на ауторитет дуге традиције, као што је то случај у неким земљама, иако она, из изнетих разлога није устаљена већ се често мења, њен значај као извора права код нас је несумњиво већи него у земљама са дугом и устаљеном судском праксом. То може изгледати парадоксално, али то је условљено управо горе изнетим околностима.

Све ово треба имати у виду када ценити ову *Збирку одлука*. Она садржи ставове наших привредних судова, а пре свега Врховног привредног суда у неким интересантним и спорним питањима наше праксе. Разуме се, у оквиру једног приказа не можемо улазити у оцену сваке одлуке. Извесно је да при нашем данашњем брзом развоју права који мора да разрешава и помири разне противречности и супротне тенденције, многе одлуке дају повода постављању многобројних теориских и практичних проблема. Ипак морамо рећи да ова *Збирка* показује да наше привредно судство с успехом решава своје тешке и одговорне задатке. Разуме се, могли бисмо у њој наћи одлуке чију бисмо теориску основаност могли дискутовати на широј основи и пронаћи убедљиве супротне аргументе. Исто тако бисмо могли наћи и у оним одлукама са којима се иначе у основи слажемо (а то је случај са највећим делом одлука) поставке које бисмо успешно могли оспоравати. Можда би се могла навести као замерка и неуједначеност у обиму образложења појединих одлука. Но све те замерке морају бити ублажене наведеним околностима о динамичности и неустаљености оне области привредног и правног живота за коју су надлежни привредни су-

дови, као и тиме да је привредно судство код нас ипак нова организација. То се, уосталом, огледа и на другоразредном али никако не неважном питању као што је терминологија.

Ни то не бисмо могли приписати као негативум овој Збирци што не третира одлуке из најспорнијих домена нашег правног живота, напр. одлуке из спорова о неважности грађанскоправног одлука који се сукобљава са административном нормом, или о судбини грађанскоправног посла који закључи привредна организација иако прелази домен њеног пословања, о значају законског прописа или административног акта као више силе, итд. Но то је такође разумљиво: ова правна питања су у уској вези са неким осетљивим односима у нашој економици, па треба чекати док се ти односи искристалишу. Било би преурањено заузети коначан начелан став по овим питањима.

Одлуке у Збирци односе се на следећу материју (узимамо само материју из привредних спорова, јер се Збирка односи и на привредне преступе и то шеснаест одлука); на закључење уговора (три одлуке); на испуњење уговора (осам одлука); на поморске спорове (четири одлуке); на накнаду штете (једна одлука); на застарелост потраживања (једна одлука); на регистрацију привредних организација и на заштиту фирме (четири одлуке); на надлежност привредних судова (шеснаест одлука); на извршење и обезбеђење (три одлуке) и на ликвидацију привредних организација (шест одлука). Све ове одлуке не само да садрже начелне ставове, не само да су оријентација наше праксе; оне су у извесној мери и огледало наше привредно-правне стварности. Тако напр. одлука бр. 12 по којој „привредна организација која нема искључиво овлашћење за обављање одређене привредне делатности, не може тражити накнаду измакле добити од друге привредне организације која је недопуштено обављала исту привредну делатност“ — испољава тенденцију извесних предузећа да задрже монополски положај. У одлукама које се односе на заштиту фирми види се да конкуренција међу нашим предузећима понекад узима облике који се испољавају чак у злоупотреби туђе фирме а који се никако не могу назвати социјалистичком конкуренцијом. Сукоб надлежности се појављује у много спорова. Из те области интересантна је одлука бр. 20 која изриче да је за сметање државине међу привредним организацијама надлежан срески суд, као за државинске спорове уопште, но у петиторном спору, тј. „ако се захтев односи на утврђивање органа управљања“ надлежан је привредни суд. Из природе привредних спорова излази да су чести сукоби надлежности између административних органа и привредних судова (одлука бр. 21, 23, 24 и 27). Одлука бр. 12 изриче да кућни савети спадају у лица чије привредне (тј. имовинске) спорове решава привредни суд. И одлуке које се односе на поступак износе неке случајеве типичне за наш актуелан правни живот. Тако одлука бр. 29 изриче да „нетачна судиска поука о року за улагање правног лека може према околностима послужај бити разлог за повраћај у пређашње стање“, а одлука бр. 31 заузима став по питању, важном за праксу, о страначкој способности филијале Народне банке. Из области извршења и обезбеђења истичемо одлуку бр. 34 која изриче да „на покретним стварима под управом локалних политичко-територијалних јединица не може се спроводити принудно извршење“. Овај став у начелу може да се брани као тачан, а ипак следећа одлука бр. 35 одмах показује да његова праволиниска примена може довести до неправичног резултата: и кинопројектор који је купила општина а није га платила изузима се из извршења.

Све у свему можемо рећи кроз призму ове збирке да, имајући у виду све указане тешкоће, наше привредно судство стоји на висини свога задатка.

А. Гамс